

رضایت، برائت و مسئولیت پزشک
با رویکرد کاربردی

نگارندگان:

دکتر مسعود قادی پاشا

متخصص پزشکی قانونی

دانشیار سازمان پزشکی قانونی کشور

سمیع الله کاظمی

دانشجوی دوره دکتری

حقوق کیفری و جرم شناسی

دانشگاه شهید بهشتی

فقه‌پاشا، مسعود، ۱۳۴۷ -	سرشناسه
رضایت، برائت و مسئولیت پزشکی با رویکرد کاربردی / نگارندگان مسعود فقه‌پاشا، سميع الله كاظمي.	عنوان و نام پدیدآور
تهران : سازمان پزشکی قانونی کشور، مرکز تحقیقات پزشکی قانونی، ۱۳۹۶.	مشخصات نشر
۱۱۲ ص.	مشخصات ظاهری
۲۰۰۰۰۰ ریال : 978-600-7800-01-0	شابک
فقه	وضعیت فهرست نویسی
واژه نامه.	پادداشت
پزشکی -- قوانین و مقررات -- ایران	موضوع
Medical laws and legislation -- Iran	موضوع
مسئولیت (حقوق) -- ایران	موضوع
Liability (Law) -- Iran	موضوع
برائت از مسئولیت	موضوع
Hold harmless agreements	موضوع
اخلاق پزشکی (فقه)	موضوع
(Medical ethics (Islamic law*	موضوع
پزشکی- خدمات -- قوانین و مقررات -- ایران	موضوع
Medical care-- Law and legislation -- Iran	موضوع
کاظمی، سميع الله، ۱۳۶۲ -	شناسه افزوده
سازمان پزشکی قانونی کشور، مرکز تحقیقات پزشکی قانونی	شناسه افزوده
KMHT-09/32-2 1396	رده بندی کنگره
۳۳۲/۵۵۰	رده بندی دیویی
۴۵۹۸۹	شماره کتابشناسی ملی

مركز تحقيقات پزشکی قانونی
 Legal Medicine Research Center

رضایت، برائت و مسئولیت پزشکی با رویکرد کاربردی	نام کتاب:
دکتر مسعود فقه‌پاشا - سميع الله كاظمي	تأليف:
مرکز تحقیقات پزشکی قانونی	ناشر:
مبانی	طراح جلد و صفحه آرا:
اول	نوبت چاپ:
موسسه	لیتوگرافی:
مبینا	چاپ:
کیارش	صحافی:
۱۰۰۰	شمارگان:
۹۷۸ - ۶۰۰ - ۷۸۰۰ - ۰۱ - ۰	شابک:
۲۰۰۰ تومان	قیمت:

نشانی ناشر: تهران، خیابان طالقانی، بعد از تقاطع بهار، پلاک ۱۰۸، طبقه دوم، تلفکس: ۷۷۵۳۷۷۴۹

سایت: www.lmrc.ir

ایمیل: pub@lmrc.ir

فهرست

۷	 مقدمه
۱۱	 فصل اول: مبانی حقوقی رضایت و برائت بر درمان
۱۲	 مبحث اول: رضایت و اذن بر درمان
۱۲	 گفتار اول: مفهوم رضایت و رضایت
۱۳	 گفتار دوم: تأثیر رضایت بر مسئولیت کیفری
۱۴	 بند نخست: اصل عدم تأثیر رضایت در ماهیت جرم
۱۵	 بند دوم: تأثیر رضایت در ارکان وقوع جرم
۱۶	 گفتار سوم: تأثیر رضایت بر مسئولیت مدنی
۱۶	 بند نخست: نظر مشهور فقهای امامیه
۱۶	 بند دوم: نظر غیر مشهور فقهای امامیه
۱۸	 مبحث دوم: برائت بر درمان
۱۸	 گفتار اول: مفهوم برائت
۱۸	 گفتار دوم: تأثیر برائت بر مسئولیت مدنی
۱۹	 بند اول: مخالفان ابراء پیش از درمان
۲۰	 بند دوم: موافقان ابراء پیش از درمان
۲۱	 بند سوم: ابراء پیش از درمان از منظر قانونی
۲۲	 الف: برائت به معنای معافیت از تقصیر
۲۴	 ب: برائت به معنای جابجایی بار اثبات دلیل
۲۵	 گفتار سوم: تأثیر برائت بر مسئولیت کیفری
۲۷	 مبحث سوم: شرایط تأثیر رضایت و برائت
۲۷	 گفتار اول: رضایت و شرایط تأثیر آن
۲۷	 بند اول: شخص رضایت دهنده
۳۰	 بند دوم: کیفیت رضایت
۳۲	 بند سوم: حدود اذن
۳۵	 بند چهارم: معیارهای مشروعیت اقدام درمانی
۳۶	 جراحی پلاستیک
۳۷	 درمان‌های ابتکاری
۳۹	 بند پنجم: رعایت نکات فنی و نظامات دولتی
۴۰	 گفتار دوم: شرایط تأثیر برائت

۴۱	بند اول: ویژگی‌های شخص برائت دهنده
۴۲	بند دوم: رعایت نکات فنی و نظامات قانونی
۴۳	بند سوم: مشروعیت درمان
۴۵	بند چهارم: تأثیر برائت بر دیه
۴۸	مبحث چهارم: رضایت و برائت در فوریت‌ها
۴۸	گفتار اول: فوریت یا اورژانس
۴۹	گفتار دوم: مقام تشخیص دهنده فوریت
۴۹	گفتار سوم: تأثیر فوریت بر مسئولیت جزایی و مدنی
۵۱	مبحث پنجم: بیمه و مسئولیت پزشک
۵۲	گفتار اول: تأثیر عقد بیمه بر مسئولیت پزشک
۵۳	بند اول: ناث عقد بیمه بر مسئولیت کیفری
۵۳	الف - جرائم عمدی
۵۴	ب - جرائم غیر عمدی
۵۵	بند دوم: بیمه مسئولیت مدنی پزشک
۵۶	الف - تقصیر عمدی پزشک بیمه‌گذار
۵۷	ب - تقصیر سنگین
۵۹	فصل دوم: مسئولیت پزشک در سایر نظام‌های حقوقی
۶۰	مبحث اول: بررسی موردی نظام‌های حقوقی
۶۰	گفتار اول - رضایت بر درمان در کشورهای انگلیسی
۶۱	بند اول - خلاصه‌هایی از قانون مربوط به رضایت در کشور انگلستان
۶۳	بند دوم - رضایت باید داوطلبانه باشد
۶۳	بند سوم - بیمار باید مطلع و آگاه باشد
۶۴	بند چهارم - اهمیت داشتن صلاحیت
۶۶	بند پنجم - تصمیمات
۶۶	الف - کودکان
۶۷	ب - بیماران روانی
۶۷	پ - زنان حامله
۶۷	گفتار دوم - رضایت بر درمان در کشور فرانسه
۶۸	بند اول - عدم اخذ رضایت
۶۸	بند دوم - مفهوم حقوقی رضایت
۶۹	بند سوم - منشور حقوق بیمار
۷۰	بند چهارم - انواع رضایت
۷۰	بند پنجم - آگاهانه بودن رضایت
۷۲	بند ششم - قلمرو رضایت
۷۲	گفتار سوم - رضایت بر درمان در کشور آمریکا
۷۳	بند اول - رضایت آگاهانه بر درمان طبی
۷۴	بند دوم - محدودیت‌های رضایت آگاهانه
۷۵	بند سوم - اجزای رضایت آگاهانه
۷۶	بند چهارم - تصور غلط درمانی
۷۷	بند پنجم - زندانیان

۷۷	بند ششم- افراد مبتلا به بیماری تهدیدکننده حیات
۷۸	بند هفتم- کودکان
۷۸	بند هشتم- افراد محروم از نظر اجتماعی یا آموزشی
۷۹	گفتار چهارم- رضایت بر درمان در کشور سودان
۸۱	گفتار پنجم- رضایت بر درمان در کشور مالزی و هند
۸۱	گفتار ششم- رضایت بر درمان در کشور استرالیا
۸۲	بند اول- قانون کلی و عمومی
۸۲	بند دوم- نقش دادگاه
۸۳	مبحث دوم: الگوی رضایت بر درمان در عرصه تطبیقی
۸۷	فصل سوم: بررسی مورد
۹۹	واژه نامه
۱۰۹	منابع

مقدمه

به نام الله

آفرین جان فرین پاک را
آنکه جان بخشیده آسمان را
عرش را بر آب بنیاد او نهاد
خاکیان را عمر بر باد او نهاد
روح را در صورت پاک او نمود
این همه کار از کفی خاک او نمود
ای خرد در راه تو طفلی بشیر
گم شده در جست و جوی عقل پیر
ای خدای بی‌نهایت جز تو کیست
چون توئی بی‌حد و غایت جز تو چیست
هر که در کوی تو دولت یار شد
در تو گم گشت ز خود بی‌زار شد

(شیخ فریدالدین محمد عطار نیشابوری)

اهمیت جان آدمی و حفظ آن بر هیچ کس پوشیده نیست، توسعه دانش در تمام عرصه‌ها از جمله رشته پزشکی و نیز علوم فنی و مهندسی مربوط به آن، درمان بسیاری از بیماری‌ها را موجب گردیده است. این در حالی است که وجود این پیچیدگی‌های علمی و عملی سبب گردیده، به همان میزان که بکارگیری صحیح اصول درمانی و فن آوری مؤثر در درمان باشد، عدم توجه به آن نیز موجب آسیب‌های جانی یا بیماری‌های زمینه‌ای گردد، به همین جهت نظام‌های اخلاقی - حقوقی به منظور حمایت از

بیماران و جلوگیری از هرگونه قصور و تقصیر پزشکی، نسبت به وضع ضمانت اجرای کیفری و مدنی اقدام نموده اند.

بر اساس این رویکرد، کلیه افراد درمان گر اعم از پزشک، پرستار، کادر درمان و ارائه دهندگان خدمات درمانی می بایست نسبت به زوایای مسئولیت ناشی از درمان، چه از جنبه کیفری و چه مدنی آگاه باشند چرا که عدم توجه به آن علاوه بر نارضایتی بیماران موجب طرح شکایت کیفری و یا دعوی حقوقی علیه کادر درمان و درمانگران خواهد شد، که در سال های اخیر میزان دعاوی از این دست سیری فزاینده داشته است.

در خصوص تفهیل ضمان و مسئولیت پزشک (از جهت مضمون، محتوا و احکام) ادبیات حقوقی به واسطه قلم استاد گنجدر از پژوهش های غنی برخوردار است که در این حوزه متعرض نخواهیم شد مگر در حدی که برای بیان تصود یعنی شناسایی مبانی بحث لازم باشد.

بنابراین در این نوشتار بر آنست که در گام نخست در قالبی ساده و روان نسبت به تبیین مفاهیم حقوقی مسئولیت پزشک بری در نماند کاران حوزه درمان و در گام دوم به بررسی موردهای پیش آمده^۱ بپردازیم. تا ضمن شاکله باطنی اصول و تئوری، در عمل نیز شاهد به کارگیری آن باشیم.

در همین راستا کوشش گردیده در پنجمین فصلی به بیان موضوع پرداخته شود^۲:

نخست: پزشک در چه صورت دارای مسئولیت کیفری ناشی از درمان خواهد بود؟

دوم: پزشک در چه صورت دارای مسئولیت مدنی و مکلف به جبران خسارات ناشی از درمان خواهد بود؟

سوم: قرارداد بیمه تا چه حد می تواند موجب رفع مسئولیت پزشک گردد؟

چهارم: رویکرد سایر کشورها در حوزه درمان و مسئولیت پزشک چیست؟

پنجم: در بروز حوادث پزشکی^۳ و ایراد صدمه به بیمار رویه دادگاه ها و دیگر مراجع نظارتی در رسیدگی به جرایم و تخلفات پزشکی چیست؟

با تجربه ای که نگارندگان در بررسی پرونده های شکایت علیه جامعه پزشکی نزد محاکم دادگستری و کمیسیون های پزشکی کسب نموده اند کوشش شده که محورهای بیان شده با تأکید بر موارد واقعی و بر اساس جدیدترین مصوبات، آیین نامه ها و نیز قانون مجازات اسلامی مصوب ۹۲/۲/۱ نگاشته شود تا با

1. case

2. در پنج محور اشاره شد منظور مسئولیت کلیه درمانگران اعم از پزشک، پرستار، ماما و سایر عوامل کادر پزشکی می باشد که از باب غلبه و اختصار تنها به واژه پزشک بسنده گردیده است.

3. در این بخش به ذکر موردهای شایع در محاکم، کمیسیون های پزشکی و نیز سازمان پزشکی قانونی کشور اشاره شده که متطبق با واقع می باشد.

افزایش میزان آگاهی پزشکان، پرستاران، ماماها و سایر شاغلین به امور پزشکی در زمینه مسئولیت ناشی از درمان شاهد کاهش شکایت ها و افزایش سلامت جامعه باشیم.

به دیگر سخن مهم ترین هدفی که از نگاشتن این نوشتار دنبال می گردد گشودن دریچه ای فراروی دیدگان تیزبین جامعه پزشکی و پیراپزشکی در خصوص قصور و تقصیر پزشکی در آینده قوانین و مقررات حاکم می باشد.

امید است نگارندگان از نقطه نظر صاحب نظران محترم محروم نمانده و این کوشش مقبول طبع بلند و دیده خطاپوش خوانندگان ارجمند قرار گیرد.

* نگارندگان

Allah.sami@yahoo.com

M.ghadipasha@yahoo.com

تهران - بهار ۱۳۹۶